

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-493-1-2>

**JUSTIFICATION OF THE LEGAL SYSTEM OF REPRODUCTION
OF GUARANTEES OF HUMAN AND CITIZEN RIGHTS
AND FREEDOMS IN CIVIL SOCIETY**

**ОБҐРУНТУВАННЯ ПРАВОВОГО ВІДТВОРЕННЯ СИСТЕМИ
ГАРАНТІЙ ПРАВ І СВОБОД ЛЮДИНИ ТА ГРОМАДЯНИНА
У ГРОМАДЯНСЬКОМУ СУСПІЛЬСТВІ**

Bulavina S. Y.

*Candidate of Historical Sciences,
Associate Professor at the Department
of Theory of State and Law Faculty
of Law
Lesya Ukrainka Volyn National
University
Lutsk, Ukraine*

Булавина С. Є.

*кандидат історичних наук, доцент,
доцент кафедри теорії держави
і права юридичного факультету
Волинський національний
університет імені Лесі Українки
м. Луцьк, Україна*

Конституція України увібрала в себе здобутки багатвікової історико-правової думки про права і свободи людини та громадянина, передові досягнення правової вітчизняної науки і практики, досвід демократичних країн світу. Майже третина статей Основного Закону держави присвячена правам і свободам людини та громадянина. Так, в статті 3 Конституції України визначено головний зміст та спрямованість діяльності держави – права і свободи людини та їх гарантії. Бо саме за допомогою гарантованості, права і свободи людини та громадянина набувають реального змісту [4].

Реальність демократії в суспільстві є основою реальності гарантій прав і свобод людини та громадянина. Основа реальності прав і свобод людини та громадянина полягають в тому, що права та свободи гарантуються державою і не можуть бути скасовані, а при прийнятті нових законів, або внесенні до них змін не допускається звуження змісту та обсягу існуючих прав і свобод. А для цього необхідні відповідні гарантії здійснення людиною своїх прав та свобод.

Таким чином, гарантії прав і свобод людини та громадянина в праві України, є політичні, економічні, соціальні та юридичні гарантії, що забезпечують фактичну можливість реалізації прав і свобод [1].

Політичні гарантії – це елемент політичної системи суспільства, націлений на забезпечення реальних умов для повного і всебічного здійснення прав і свобод громадян в галузі політичних відносин. Її послідовний демократизм, неухильне підвищення на його основі

політичної активності громадян, всебічне розгортання критики і самокритики справляють великий вплив на всі сторони суспільного життя, у тому числі на реалізацію прав і свобод громадян України.

У Конституції України знайшли своє відображення найголовніші політичні гарантії прав і свобод, а саме:

1) народ України є носієм суверенітету і єдиним джерелом влади в країні (ч. 1 ст. 5);

2) громадяни України приймають участь в управлінні державними справами (ст. 38);

3) держава гарантує здійснення влади народу через всеукраїнський, місцевий референдуми, вибори, народну законодавчу ініціативу, інші форми безпосередньої демократії (ст. 69);

4) гарантія права на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації дозволяє громадянам України об'єднувати свої зусилля для здійснення своїх інтересів та захисту своїх прав і свобод (ст. 36);

5) гарантія на мирні збори, мітинги, походи і демонстрації забезпечує громадянам право брати участь в обговоренні чи вираженні ставлення до будь-яких політичних, економічних та інших питань (ст. 39);

6) у державі гарантується усім право на звернення до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів (ст. 40). Особливої уваги заслуговує гарантія на право звернення кожного до Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, який здійснює парламентський контроль за додержанням конституційних прав і свобод людини та громадянина (ч. 3 ст. 55);

7) в Україні гарантується політична багатоманітність (ч. 1 ст. 15 Конституції), завдяки їй у реальну площину втілюються ідеї розвитку різносторонніх аспектів життя суспільства. Ця багатоманітність гарантується заборонаю держави жодної ідеології як обов'язкової (ч. 2 ст. Конституції); заборонаю цензури (ч. 3 ст. 15 Конституції); правом кожного на свободу думки і слова, збирання та поширення інформації різними засобами (ст. 34 Конституції).

Таким чином, закріплені в Основному Законі політичні гарантії відображають загальновізані міжнародні норми, передбачені у визнаних Україною Міжнародному пакті про громадянські та політичні права, Європейські конвенції з прав людини та інших [4].

Економічні гарантії – це умови, способи і засоби економічної системи держави, яка включає в себе ринкову економіку, спосіб виробництва, різноманітні форми власності, економічну свободу членів суспільства та їх об'єднань для фактичної реалізації прав і свобод.

Конституція України та інше чинне законодавство закріпили в своїх нормах економічні гарантії прав і свобод людини та громадянина. Серед них такі:

1) гарантія права приватної власності, яке проголошується непорушним і гарантується кожній людині (ст. 41). Поряд з приватною власністю державою гарантується і інші форми власності;

2) гарантія права на підприємницьку діяльність (ст. 42) [2].

Соціальні гарантії – це умови, способи і засоби, сукупність яких сприяє належній реалізації заходів соціального характеру для здійснення відповідних прав і свобод особи. Вони забезпечуються соціальною політикою держави, адже згідно ст. 1 Конституції, Україна є соціальною державою.

Основним Законом України та похідними від нього нормативними актами передбачені такі соціальні гарантії:

1) гарантія права на працю, яка зобов'язує державу створити належні, надійні умови для здійснення цього права (ст. 43). Оплата праці має бути не нижче встановленого державою мінімального заробітку;

2) гарантія права на страйк передбачає, що той, хто працює має право на страйк, для захисту своїх економічних і соціальних інтересів (ч.1 ст. 44). Заборона страйку можлива лише на підставі закону, у суворому порядку;

3) в Україні для тих, хто працює, гарантується право на відпочинок (ст. 45);

4) гарантія права на соціальний захист громадян України, що включає забезпечення їх у разі втрати працездатності (повної, часткової, тимчасової), втрати годувальника, безробіття з незалежних від них обставин, у старості та інших випадках, передбачених законом (ч. 2 ст. 46).

5) гарантування права на житло, яке зобов'язує державу створювати умови, за яких кожен громадянин матиме змогу побудувати житло, придбати його у власність чи взяти в оренду (ч. 1 ст. 47). Окрім того, громадянам, які потребують соціального захисту, житло надається державою, органами місцевого самоврядування безплатно або за доступну для них плату відповідно до закону (ч. 2 ст. 47);

6) гарантування права на достатній життєвий рівень кожної людини, яка включає достатнє харчування, одяг, житло (ст. 48);

7) гарантія права на охорону здоров'я, медичну допомогу, медичне страхування, яка є однією із ключових, бо життя і здоров'я людини є найвищі цінності (ст. 49);

8) держава гарантує право на шлюб. Бере обов'язок на себе по охороні сім'ї, дитинства, материнства і батьківства (ст. 51). На державу

покладається утримання та виховання дітей-сиріт і дітей, позбавлених батьківського піклування. Держава заохочує та підтримує благодійницьку діяльність щодо дітей (ст. 52). Отже, соціальні гарантії є сукупність способів та засобів, які спрямовані на здійснення відповідних соціальних благ особи [3].

Юридичні гарантії – це сукупність умов та спеціальних правових способів та засобів, за допомогою яких забезпечується безперешкодне здійснення прав і свобод їх охорона та захист. У зв'язку з чим їх поділяють на гарантії реалізації, охорони та захисту.

1. Юридичні гарантії – це норми права, зафіксовані у Конституції України та правових актах, які загалом утворюють правовий механізм, для реалізації законів. Разом з чим їх можна поділити на конституційно-правові та законодавчо-правові.

2. Існують і специфічні правові гарантії, характерні для певної галузі права, які підкріплюють конституційні гарантії прав і свобод. Це можуть бути цивільно-правові, соціально-правові, адміністративно-правові та інші.

3. До юридичних гарантій прав і свобод слід віднести і загальновідомі правові принципи. Серед них такі як: принцип гарантованості прав і свобод з боку держави (ст. 3), принцип верховенства права (ст. 8), принцип рівності прав, свобод і обов'язків (ст. 24), принцип на правову допомогу (ст. 59), принцип недопустимості обмеження конституційних прав і свобод (ст. 64), принцип невід'ємності і невідчужуваності основних прав та свобод (ст. 21) та інші.

4. Слід акцентувати свою увагу на такій важливій юридичній гарантії як судовий захист прав і свобод людини та громадянина (ст. 55), починаючи з судів загальної юрисдикції і закінчуючи Конституційним судом.

5. Для здійснення правозахисної діяльності прав і свобод людини та громадянина дуже велике значення має інститут Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини, який є серйозним гарантом реалізації прав і свобод людини та громадянина в Україні.

7. Гарантом прав і свобод людини та громадянина визначено Президента України, органи виконавчої влади та місцевого самоврядування усіх рівнів.

8. Крім вищевказаних юридичних гарантій, які за сферою дії відносяться до внутрішньодержавних, в Україні передбачені і міжнародно-правові гарантії.

Виходячи з усього вищевикладеного можна відзначити, що в Україні існує велике коло юридичних гарантій прав і свобод людини та громадянина [4].

Література:

1. Волинка К. Г. Механізм забезпечення прав і свобод особи: питання теорії і практики : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.0. Київ, 2000. 177 с.
2. Гуренко М. М. Зародження та становлення ідеї гарантій прав і свобод людини і громадянина у ліберальній теоретико-правовій думці : монографія. Київ : «Логос», 2000. 167 с.
3. Кушніренко О. Г., Слінько Т. М. Права і свободи людини та громадянина : навч. посіб. Харків : «Факт»», 2001. 439 с.
4. Магновський І. Й. Гарантії прав і свобод людини та громадянина в праві України (теоретико-правовий аспект) : дис. канд. юрид. наук : 12.00.01. Київ, 2003. 171 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-493-1-3>

CONCEPTUAL AND LEGAL THINKING IN ANCIENT ROME: CUSTOM AND LAW IN THE ORAL TRADITION

ПОНЯТІЙНО-ПРАВОВЕ МИСЛЕННЯ У ДАВНЬОМУ РИМІ: ЗВИЧАЙ І ЗАКОН В УСНІЙ ТРАДИЦІЇ

Kucherenko D. S.

*Legal Counsel
PO «Zaporizhzhia regional center of
cultural development»
Zaporizhzhia, Ukraine*

Кучеренко Д. С.

*консультант з юридичних питань
ГО «Запорізький обласний центр
культурного розвитку «Парнас»
м. Запоріжжя, Україна*

У період сер. VIII – сер. V ст. ст. до н.е. поняття *ius* так само як і поняття *fas* належить до форм усної мови, та означає загальну сукупність діючих установлень людського розуму, а також права вчиняти особами певні дії. Усна форма як загальне для всіх проявів буття давньоримського права наділяє їх власною означеністю. Словесні формули виражають усталені явища, стани, зв'язки, процедури та їхні співвідношення. Американський професор філософії та права Ларрі Мей зауважує: «Таким чином, начала права як звичай передують письмовим джерелам, і це здається, також вірно для правової думки» [1, с. 19]. Повільність життя не вимагає від мислення змін правових поглядів, а отже і заміни існуючих понять новими. Німецький філософ і психолог В. М. Вундт вказує: «Саме тому римлянин і позначив іменем норівів або звичаю (*mores*) також і цю царину неписаних законів,